

NAAR EEN KLIMAATBESTENDIG NEDERLAND

POSITION PAPER PROVINCIES

Een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van Nederland is voor provincies een ambitie en een urgentie. Omgaan met weersextremen is geen nieuwe opgave, we doen immers al heel veel om te anticiperen op veranderingen. Niettemin is een intensieve en samenhangende aanpak nodig die de komende jaren vastleggen in (regionale) klimaatadaptieve opgaven en maatregelen. Het gaat niet om een beetje meer of minder, maar om structurele keuzes met meerjarige impact. Het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie (2018) is daarbij het uitgangspunt voor de afspraken tussen overheden en de meest betrokken maatschappelijke partijen, onder andere met een financiële impulsregeling vanaf 2021.

In dit position paper beschrijft het Interprovinciaal Overleg (IPO) de provinciale kijk op de breedte, uitgangspunten en inzet ten aanzien van een klimaatbestendig Nederland.

DE 7 PROVINCIALE UITGANGSPUNTEN VOOR DE AANPAK VAN KLIMAATADAPTATIE

1

Provincies benaderen klimaatadaptatie vanuit een brede invalshoek

Provincies beschouwen klimaatadaptatie in de volle breedte van het sociale, fysieke en economische domein, conform de uitgangspunten en uitwerking van de Nationale Adaptatiestrategie (NAS). Klimaatadaptatie is zonder meer een wateropgave, maar nadrukkelijk ook veel meer dan dat. Uitgangspunt daarbij is dat provincies via klimaatadaptief beleid en maatregelen tegelijkertijd meerdere doelen realiseren. De ene keer is klimaatadaptatie daarbij het vliegwiel, de andere keer een meekoppelkans. Daarbij werken provincies gebiedsgericht en bundelen financieringsstromen waar mogelijk. Dit verwachten provincies ook van andere partijen.

2

Provincies werken het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie actief uit

De provincies nemen de volle breedte van hun kerntaken serieus. Zolang klimaatadaptatie nog niet gemeengoed is, verdient de brede toepassing en doorwerking daarom provinciale en Rijksondersteuning. De provincies zetten in op een doelmatige en efficiënte besteding van zowel regionale als rijksmiddelen voor alle thema's van klimaatadaptatie (wateroverlast, droogte, overstromingen én hittestress), via zowel water- als ruimtelijk georiënteerde maatregelen. We maken in onze aanpak geen wezenlijk onderscheid tussen Deltaprogramma Zoetwater en Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie; beide zijn ze gericht op klimaatbestendigheid. Naast het Deltafonds en de Impulsregeling Klimaatadaptatie (zoals afgesproken in het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie) zoeken de provincies eveneens aanvullende financiële arrangementen zoals IBP, MIRT en regiodeals met het rijk, gaan we voor optimale benutting van Europese middelen en initiëren we eigen regionale afspraken met waterschappen en gemeenten.

Met de huidige kennis is het nog niet mogelijk om een concrete en reële inschatting te maken van de kosten die gepaard gaan met een klimaatbestendige inrichting van Nederland richting 2050. In de samenwerking met onze partners willen wij steeds meer grip krijgen op de aard en omvang van de maatregelen en de daarbij behorende kosten, zodat over enkele jaren een stevige programmering vorm kan krijgen inclusief de passende financiële arrangementen.

3

Provincies willen sturing die past bij het karakter en schaal van de opgave

Provincies zetten in op de doorontwikkeling van de Stuurgroep Ruimtelijke Adaptatie als dé gesprekstafel voor strategische beslissingen op nationaal niveau ten aanzien van klimaatadaptatie. Een goede afspiegeling van de regionale samenwerkingsstructuren hoort hierbij. De afspraken en structuren uit het Deltaprogramma zijn daarbij belangrijk, maar maatwerk moet mogelijk zijn, omdat de uitwerking van klimaatadaptief beleid vooral plaatsvindt op het lokale en regionale niveau. Provincies onderkennen de diversiteit in de afzonderlijke provincies, waterschappen en gemeenten en de wijze waarop werkregio's en gebiedsoverleggen zich manifesteren en willen daarom aansluiten bij de dynamiek en energie van het gebied. Het opstellen van een Regionaal Adaptatie Strategie (RAS) kan daarbij fungeren als opmaat naar een samenhangend uitvoeringsprogramma en als middel om de verbinding te leggen met de verschillende opgaven in de fysieke leefomgeving.

4

Provincies gaan voor verregaande en intensieve samenwerking

Een klimaatadaptieve leefomgeving lukt alleen als verschillende partijen in de regio intensief met elkaar samenwerken. Vanuit het belang van een leefbare fysieke omgeving werken provincies in partnerschap met gemeenten, waterschappen en het Rijk aan de overkoepelde klimaatopgaven. Dat doen wij door mede richting te geven, te stimuleren en te faciliteren. Vanuit dit partnerschap betrekken wij ook maatschappelijke partners bij de regionale aanpak van klimaatadaptatie. Hierbij kan worden gedacht aan partijen zoals woningbouwcoöperaties, Bouwend Nederland, LTO, terreinbeheerders, GGD, etc.

5

Provincies doen aan regionale kennisontwikkeling en -deling

Provincies sluiten aan op de kennisagenda en kennisontwikkeling van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en het NAS. De focus van de provincies ligt daarbij op de regionale kennisopbouw en kennisdeling. De provincies brengen regionale kennis over zowel landelijk als stedelijk gebied in richting de nationale kennisagenda en zorgen voor de ontsluiting van kennis voor de regionale partijen zoals gemeenten, bewoners en bedrijven.

6

Provincies geven het goede voorbeeld

Provincies gaan aan de slag om hun eigen assets zoals provinciale wegen en fietspaden, vaarwegen, bijbehorende kunstwerken, natuur en OV klimaatadaptief te maken. We zorgen ervoor dat klimaatadaptatie een beleidsmatig onderdeel wordt en blijft van alle provinciale thema's, voor zowel het regionaal waterbeheer voor oppervlakte- als grondwater als voor de regionale economie, waaronder de landbouwsector.

7

Provincies borgen uitgangspunten in beleid

Provincies zorgen ervoor dat klimaatadaptatie is vastgelegd in Omgevingsvisies, Omgevingsverordeningen en/of Regionaal Adaptatie Strategieën. Daarbij leggen wij nadrukkelijk de verbinding met de verschillende maatschappelijke opgaven waar de provincies voor staan. Samen met gemeenten en waterschappen gaan provincies in de komende periode op zoek naar de mogelijkheden hoe wij het beste invulling kunnen geven aan de ambities, randvoorwaarden en ontwikkelprincipes. Met het oog op een daadwerkelijke klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting in 2050 zullen provincies hun beleid en bijbehorende instrumenten periodiek herzien.

KLIMAATADAPTATIE IS VOOR PROVINCIES EEN BREDE MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE

Door klimaatverandering neemt de kans op wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen toe. De gevolgen hiervan werken door op onze veiligheid, gezondheid en economie. Daardoor beïnvloedt klimaatverandering de leefbaarheid van onze woon- en werkomgeving in zowel stedelijk als landelijk gebied. Het is daarom van groot maatschappelijk belang dat Nederland zich aanpast aan deze veranderingen. Provincies verbinden als middenbestuur de klimaatopgaven (mitigatie en adaptatie) met de opgaven in het fysieke, ruimtelijke domein. Daarbij streven wij naar een gezonde, groene leefomgeving, een aantrekkelijk vestigingsklimaat met voldoende betaalbare woningen, een goede bereikbaarheid en een veerkrachtige innovatieve economie. Het uiteindelijke doel is het realiseren van een duurzame fysieke leefomgeving. Klimaatadaptatie is hierin een cruciale schakel.

Klimaatadaptatie raakt aan de provinciale kerntaken:

- Regionale ruimtelijke ontwikkeling zoals woningbouw, bedrijventerreinen en kantoorlocaties
- Waterbeheer, zowel tekorten als overlast en waterkwaliteit
- Energietransitie, o.a. vanwege ruimtelijke impact
- Vitaal landelijk gebied zoals natuur, landschap en landbouw
- Regionale bereikbaarheid, vooral vanwege effecten op aanleg, beheer en onderhoud
- Vitale en Kwetsbare functies met name regionale infrastructuur, drinkwatervoorziening en toezicht/ vergunningsrol ten aanzien van industrie (olie/chemie)

Provincies vliegen klimaatadaptatie vanuit deze breedte aan. Wij zijn verantwoordelijk voor de (regionale) ruimtelijke ordening en verbinder tussen stedelijk en landelijk gebied. Kunnen omgaan met de effecten van wateroverlast, droogte, hitte en gevolgen van overstromingen vraagt vaak een aanpak op regionaal schaalniveau; denk bijvoorbeeld aan infrastructuur en vitale en kwetsbare netwerken en objecten. Soms bieden klimaatbuffers extra waterberging in combinatie met (nieuwe) natuur waardoor wateroverlast in stedelijk gebied wordt voorkomen. Op een andere plek ligt de oplossing voor stedelijke wateroverlast vooral binnenstedelijk met een opgave om in het bebouwd gebied te vergroenen en meer water te realiseren. Provincies faciliteren zulk maatwerk. Daarnaast creëren provincies regionale verbintenissen tussen partijen, vaak op basis van een gebiedsgerichte (regionale) klimaatadaptatiestrategie.

DIT ZIJN DE THEMA'S WAAR DE PROVINCIES OP INZETTEN

Tijdig anticiperen op de gevolgen van klimaatverandering is relevant voor vrijwel alle grote vraagstukken van de komende decennia: woningbouw, energietransitie, vitaal landelijk gebied, regionale economie, waterrobuuste inrichting en regionale bereikbaarheid. Slimme combinaties maken mogelijk dat meerdere doelen tegelijkertijd kunnen worden gerealiseerd.

Onze gezamenlijke inzet als provincies is de volgende, waarbij uiteraard geldt dat elke provincie de ruimte heeft om eigen prioriteiten te stellen in overleg met regionale partners.

Klimaatbestendig en waterrobuust wonen

Huidige en toekomstige woongebieden vragen om een klimaatbestendige inrichting om er ook in de toekomst prettig te kunnen leven. Er moeten in Nederland 75.000 woningen per jaar bij komen. Die woningen moeten op de juiste plek staan, goed bereikbaar zijn, met voorzieningen in de buurt én klimaatadaptief. Meer groen en (ruimte voor) water maakt dat deze nieuwe woonomgevingen namelijk beter bestand zijn tegen hitte, droogte en wateroverlast.

Kortom, een prettiger en gezonder leefklimaat waarmee we ook de biodiversiteit versterken. We onderkennen dat bijna elke keuze spannend is, of het nu gaat om binnenstedelijke verdichting of woningbouwplannen in het landelijk gebied. We dagen gemeenten en ontwikkelaars uit om tegenstellingen te overbruggen en klimaatslimme combinaties te maken ten bate van gezondheid en leefbaarheid. En zullen waar nodig richtinggevende keuzes meegeven als lokale besluitvorming uitblijft. Zoals we al in ons [manifest Wonen](#) hebben verwoord, is onze aanpak passend bij de regionale vragen die er zijn.

Onze provinciale inzet richt zich o.a. op de volgende zaken:

- Nieuwe verstedelijking dient te zijn afgewogen ten opzichte van andere regionale ruimteclaims (zoals natuur en water), energieneutraal of energieleverend te worden opgeleverd en te zijn toegerust op de gevolgen van klimaatverandering en bodemdaling. De provincies hebben hiertoe bevoegdheden zullen deze onder de Omgevingswet doorontwikkelen in passende instrumenten. Denk bijvoorbeeld aan gebiedsprogramma's op provinciaal niveau of op (sub)regionaal niveau.
- Iedere provincie legt eigen prioriteiten binnen het woningbouwdossier. Als gebiedsprogramma's niet toereikend zijn om daadwerkelijk klimaatadaptieve woningbouw te realiseren, bekijken provincies en hun gebiedspartners of andere instrumenten, regels of richtlijnen noodzakelijk zijn om klimaatbestendigheid en waterrobuustheid te borgen.
- Provincies sturen op afspraken over hoe de versnelling van de bouwproductie en (binnen)stedelijke verdichting samengaat met de (ruimtebehoefte van) de benodigde klimaatadaptieve maatregelen en zoeken naar nieuwe financieringsvormen om deze ruimtelijke transformaties mogelijk te maken.
- Voor bestaand stedelijk gebied gaan we er in principe van uit dat de gemeenten op basis van stresstesten inzichten krijgen in lokale klimaatadaptieve maatregelen en waterschappen de provincie de gelegenheid bieden om gezamenlijk tot maatschappelijk rendabele keuzes te komen.

Klimaatbestendige en circulaire bedrijventerreinen en kantoorlocaties

Bedrijventerreinen en kantoorlocaties ondergaan in de komende decennia een flinke transformatie. Naast aandacht voor een meer duurzaam beheer, andere energieopwekking, circulariteit, digitale bereikbaarheid en mobiliteit is ook klimaatadaptatie een belangrijk opgave. Huidige bedrijventerreinen en kantoorlocaties zijn grotendeels verhard waardoor ook hitteproblemen kunnen ontstaan en regenwater slecht de bodem kan infiltreren. Als provincies hebben wij zonder meer een belangrijke rol in de afstemming van planning, realisatie, beheer en herstructurering van kantoorlocaties, bedrijventerreinen en logistieke hotspots.

De provinciale inzet richt zich o.a. op:

- De aanleg en transformatie van locaties zijn uitgelezen kansen voor een klimaatbestendige inrichting. Diverse provincies investeren dan ook in de herstructurering van bedrijventerreinen waarbij wordt ingezet op bijvoorbeeld het ontkoppelen van regenwaterafvoer, bergen van neerslag op eigen perceel en/of vergroening.
- Zoeken naar nieuwe financieringsvormen om ruimtelijke transformaties mogelijk te maken, onder andere door ook bedrijven onderling meer te laten samenwerken (vaak kansrijk met oog op circulariteit) en het verbinden van programma's voor klimaatmitigatie en -adaptatie.

Waterrobuuste inrichting en waterrobuust gebruik van Nederland

Als provincies hebben we rondom het waterbeheer diverse rollen en ambities. Die nog beter en breder inbedden in het overige ruimtelijke beleid is voor de provincies een belangrijk aandachtspunt. Zowel voor onszelf (duidelijker zijn over onze rol en doelen) als voor anderen (anderen uitnodigen tot samenwerken en aanspreken op hun verantwoordelijkheid en rol). Voor het regionale watersysteem bepalen de provincies vrijwel alle beleidskaders en doelstellingen. Voor [waterkwaliteit](#) hebben we onze uitgangspunten en positie geformuleerd en verder gaan de provincies over het voorkomen en beperken van regionale wateroverlast en overstromingen van regionale keringen. Vaak zijn de waterschappen de belangrijkste partij om dit beleid verder in te vullen en maatregelen uit te (laten) voeren. Provincies gaan na of de resultaten toereikend zijn om de doelen daadwerkelijk te halen. Uiteraard ontslaat dit provincies niet van eigen uitvoerende taken, bijvoorbeeld voor het beheer van de regionale vaarwegen, zwemwater en het grondwaterbeleid ten behoeve van drinkwater.

De provinciale inzet richt zich o.a. op:

- De balans tussen grondwateronttrekking en -aanvulling herstellen. Klimaatverandering met bijkomende periodes van droogte(s) vergroot de huidige disbalans: de grondwater vraag voor drinkwater en industrie neemt toe. Uitdaging hierbij is om te komen tot een internationale samenhangende aanpak aangezien het intrekgebied vaak grensoverstijgend is. Samenwerking met het Rijk is ook daarom essentieel. Als provincies sturen we aan op het terugbrengen van laagwaardig gebruik van hoogwaardig drinkwater bij industriële processen en huishoudens - in eerste instantie via stimuleringsbeleid. Ook moeten daarbij alternatieve waterbronnen en hergebruik van water in beeld komen, ook als deze maatregelen in de aanloop duurder zijn.
- Intensieve samenwerking tijdens droogteperiodes met Rijkswaterstaat, waterschappen en gebiedspartners om het watergoed te verdelen. Dit vraagt om strategische keuzes, evenals de vraag hoe om te gaan met (toekomstige) nieuwe watervragers. Een mogelijkheid is om nadere regels op te nemen in de verdringingsreeks voor regionale wateren en ook het grondwater.
- Samen met de waterschappen in urgente gebieden de afspraken voor waterbeschikbaarheid in 2021 af te ronden en de resultaten daaruit te verankeren in het omgevingsbeleid (zoals afgesproken in het Deltaprogramma Zoetwater).
- Onderzoeken of regionale keringen en het beleid daarover een rol kunnen spelen bij het kunnen omgaan met weersextremen, bijvoorbeeld door keringen in te zetten ten behoeve van regionale compartimentering.
- Nagaan welke gevolgen klimaatverandering heeft op het behalen van de waterkwaliteitsdoelstellingen uit de Kaderrichtlijn Water, denk aan droogte (concentratieverhoging, verzilting), extreme neerslag (versnelde afspoeling) en watertemperatuur (o.a. blauwalg en botulisme). Waar nodig wordt op basis van bevoegdheden het gesprek aangegaan met het Rijk (o.a. mestbeleid, toelating bestrijdingsmiddelen).

Energietransitie en klimaatakkoord

De energietransitie heeft impact op de fysieke leefomgeving; zowel in bebouwd gebied en landelijk gebied als in het watersysteem en het gebruik hiervan. Temperatuurstijging leidt tot een grotere koeltevraag. Ook hiervoor is het credo: denk en doe integraal. Het watersysteem en de ondergrond bieden immers ook aanvullende oplossingen voor het energievraagstuk, bijvoorbeeld via aquathermie, riothermie, warmte-koude opslag en geothermie. Tijdig anticiperen kan de impact van klimaatverandering verkleinen.

De provinciale inzet richt zich o.a. op:

- Een samenhangende aanpak van mitigatiemaatregelen en adaptatiemaatregelen, door alle partijen en op elk schaalniveau. Beleidsmatig zal dit moeten worden geborgd in de Regionale Energie Strategieën, operationeel in woonopgaven en in de uitvoering van concrete maatregelen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan ruimtelijke keuzes zoals het bestemmen van strategische energievoorzieningen (opwek, opslag, transport) in relatie tot overstromings- en wateroverlastgebieden. Vaak speelt hierbij ook een component dat de energietransitie een watervraag met zich mee kan brengen (bijvoorbeeld waterstoffabrieken).

Vitaal landelijk gebied; toekomstbestendige natuur, landschap en landbouw

Een aantrekkelijke, gezonde leefomgeving bereiken we door behoud en versterking van de natuur (biodiversiteit), het landschap en een vitale, duurzame landbouw. Structurele verdroging, extreme droogte en wateroverlastsituaties hebben aantoonbare impact op de diverse gebruiksfuncties in het landelijk gebied. Door watertekorten en lage grondwaterstanden zijn natuur (N2000- en NNN-gebieden), landschap en landbouw kwetsbaar gebleken, met bovendien doorwerking naar toerisme, cultuurhistorie en leefbaarheid. Extreme buien zorgen voor wateroverlastsituaties die zeer forse schade veroorzaken. In grote delen van Nederland is daarnaast (het tegengaan van) toenemende bodemdaling en veenoxidatie een grote zorg. Naast deze zorgen en bedreigingen bieden natuur, landschap én landbouw ook kansen om de leefbaarheid van het landelijk gebied te versterken als gevolg van klimaatverandering. Het kan dan zowel gaan om technologische innovaties als om maatregelen die het natuurlijk systeem volgen.

De provinciale inzet richt zich o.a. op:

- Agenderen en verbinden van de diverse opgaven in het landelijk gebied via integrale gebiedsontwikkelingsvisies, plannen en programma's. Bijvoorbeeld door de opgaven rond waterkwaliteit, -kwaliteit en -veiligheid in het landelijk gebied in praktijk te verbinden met natuur (klimaatbuffers) en landbouw (bodemdaling in veenweidegebieden op basis van medefinanciering met CO2 reductiegeld, gebiedsgerichte aanpak stikstof).
- Gezamenlijk bepalen wat de betekenis is van de klimaatverandering op de huidige geformuleerde natuurdoelstellingen. Waar dit Natura2000 doelen betreft, gaan wij hierover in gesprek aan met het ministerie van LNV en de EU.
- Inzetten op systeemherstel van natuur en landschap door de hydrologische basis te verbeteren. De provincies doen dit samen met de waterschappen als natuurlijke samenwerkingspartner. Ook anticiperen wij op de mogelijke toename van natuurbranden in overleg met de veiligheidsregio's en terreinbeheerders.
- Inbreng bij het Nationaal Strategisch Plan voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, ook omdat subsidies voor klimaatadaptieve maatregelen mogelijk blijken zoals bijv. aanleg van landschapselementen.

Regionale bereikbaarheid door klimaatbestendige aanleg, onderhoud en beheer

Als provincies zijn we verantwoordelijk voor het provinciale wegen-, fietspaden- en vaarwegennet, de daarbij behorende kunstwerken (zoals bruggen en viaducten) en het OV (plus bijbehorende infrastructuur). De beheer- en onderhoudsopgave wordt groter als gevolg van klimaatverandering en bovendien neemt de kans op schade door extremen toe.

Overstromingsrisico's, lagere (grond)waterpeilen, bodemdaling door zetting, droogte en temperatuur beïnvloeden het functioneren van wegdek, kunstwerken en vaarwegen. Daarnaast is klimaatbestendige infrastructuur belangrijk om mensen in staat te stellen ten tijde van (watersnood)rampen en andere overlast als gevolg van klimaatverandering het betreffende gebied te ontvluchten.

De provinciale inzet richt zich o.a. op:

- Verkennen van de klimaateffecten en daaruit volgende beleidsopgaven voor het provinciale mobiliteitsnetwerk. Daarbij maken provincies de afweging om specifiek voor hun eigen netwerk de gevolgen in beeld te brengen aan de hand van provinciale stresstesten.
- Bespreken van de resultaten uit de gezamenlijke verkenning en stresstesten in risicodialogen met partijen uit de regio en Rijkswaterstaat vanwege de evidente samenhang tussen regionale en nationale infrastructuur.

Vitale en kwetsbare functies en netwerken klimaatproof maken

Het Deltaprogramma ruimtelijke adaptatie geeft bijzondere aandacht aan [vitale en kwetsbare functies](#). Dit zijn functies die cruciaal zijn voor de rampenbeheersing bij overstromingen of functies die bij een overstroming ernstige schade met zich mee kunnen brengen voor mens, milieu of economie. De Deltabeslissing ruimtelijke adaptatie stelt dat het Rijk er zorg voor draagt dat de nationale vitale en kwetsbare functies uiterlijk in 2050 beter bestand zijn tegen overstromingen.

De provinciale inzet richt zich o.a. op:

- Initiatief om verdere duiding te geven van klimaateffecten op de functies olie, chemie, regionale infrastructuur en drinkwater, samen met betrokken partijen. De resultaten benutten we bij het voeren van de risicodialogen, uitvoeringsprogramma's en andere beleidsontwikkeling. Waar nodig sporen wij anderen zoals een verantwoordelijk ministerie of beheerder(s) aan tot actie. Het Rijk behoudt de eindverantwoordelijkheid van het dossier Vitaal en Kwetsbaar.

We doen het samen

Onze provinciale rol kunnen we alleen vervullen als we ook kunnen rekenen op de inzet van anderen.

Van het rijk vragen we:

- Een brede benadering van klimaatadaptatie zoals verwoord in de Nationale Adaptatie Strategie;
- De eindverantwoordelijkheid te nemen ten aanzien van vitale en kwetsbare functies;
- Rijksmiddelen die passen bij de grootte en urgentie van de opgave;
- Een flexibele inzet van financiële instrumenten, zoals de Impulsregeling, met oog voor regionaal maatwerk, zodat de uitvoering daadwerkelijk versneld wordt;
- Inzet op een Gemeenschappelijk Landbouwbeleid waarin klimaatadaptief handelen stevige positie krijgt;
- De kennisontwikkeling en -verspreiding te blijven stimuleren, met aandacht voor de verbinding tussen nationale kennisinfrastructuur/onderzoeken door nationale kennisinstellingen en de regionale gebiedsopgaven;
- Borging van klimaatadaptief beleid in onder andere de Nationale Omgevingsvisie en de daartoe benodigde afstemming met provinciale plannen.

De provincies pakken hun rol en verantwoordelijkheid

De gevolgen van klimaatverandering raken veel sectoren en daarmee ook veel partijen. Dit vraagt om een gezamenlijke aanpak en dus samenwerking. De provincie kan op de volgende rollen worden aangesproken (KOMPAS 2020):

1. De provincie is vooral een **'belangenassembleur'** die lokale belangen bij elkaar brengt op regionaal niveau, zodat deze meer opleveren dan de som der delen.
2. De provincie **signaleert en agendeert** opgaven, zeker wat betreft de objecten en functies die onder provinciale verantwoordelijkheid vallen maar ook met het oog op de regionale samenhang;
3. De provincie **inspireert en formuleert** een regionale visie op de opgaven, ook als het om richtinggevende keuzes gaat op bovenregionaal niveau die volgen uit gemeentelijke stresstesten;
4. De provincie **ondersteunt andere partijen** en vervult zo nodig de rol van opdrachtgever, waarbij het faciliteren kan bestaan uit kennis, netwerk en kunde, maar ook financieel (elke provincie maakt hierin eigen afwegingen);
5. De provincies **organiseren de samenwerking**, voor klimaatadaptatie met name tussen de stad en het omliggende gebied;
6. De provincie is **regionaal belangenbehartiger en regionaal 'kennismakelaar'** en zal daartoe passende instrumenten ontwikkelen of anderen daartoe ondersteunen;
7. De provincie voert **wettelijke taken en interbestuurlijk toezicht** uit, rekening houdend met de beleidsontwikkeling die adaptatie de komende jaren nog vraagt.

Van de waterschappen vragen we:

- Partner te zijn in de werkregio's en gebiedsoverleggen om van stresstesten via risicodialog naar uitvoeringsprogramma's te komen;
- Actief de aanwezige kennis en informatie in te zetten om de vitale en kwetsbare functies in beeld te brengen;
- Gezamenlijk op te trekken in het benutten van de Europese, nationale en regionale financiële middelen voor de uitvoering van regionale maatregelen;
- Klimaatadaptief beleid te borgen in daartoe geëigende planvormen en instrumenten;
- Actief te participeren of soms ook de lead te nemen in gebiedsprocessen en daartoe kennis, capaciteit, middelen en instrumenten in te zetten;
- Een trekkende rol te blijven spelen op het gebied van (water)innovaties, zoals hergebruik van effluent.

Van de gemeenten vragen we:

- Klimaatadaptatie in de volle breedte aan te vliegen en (meekoppel)kansen slim te benutten (bijvoorbeeld energietransitie in combinatie met klimaatadaptieve maatregelen);
- Klimaatadaptief beleid te borgen in daartoe geëigende planvormen en instrumenten;
- De lead te nemen in de vergroening en verduurzaming van het bebouwde gebied, zodat nieuwbouw en herstructurering is gericht op klimaatadaptief bouwen en inrichten;
- Samen met provincies te zorgen voor een koppeling van de binnenstedelijke groenstructuur aan het provinciale natuurnetwerk.

Van de maatschappij vragen we:

- Betrokkenheid in het bedenken van een haalbare aanpak en de uitvoering van maatregelen;
- Eigen verantwoordelijkheid voor een duurzaam gebruik van de bodem en buitenruimte (tuintegel eruit en vergroenen) en verstandig en zuinig gebruik van water;
- Innovatie en creativiteit voor klimaatslimme oplossingen door het bedrijfsleven;
- Klimaatadaptief handelen als onderdeel van investeringsbeslissingen (investeerders en banken);
- Ons als overheid scherp te houden; doen we de goede dingen, waar kunnen we faciliteren en communiceren we in begrijpelijke taal?

Samen werken we aan een klimaatbestendig Nederland!

Achtergrondinformatie: aanpak ruimtelijke adaptatie en klimaatadaptatie

Deltaprogramma

Het Deltaprogramma is een nationaal programma met als overkoepelend doel ervoor te zorgen dat de waterveiligheid, de zoetwatervoorziening en de ruimtelijke inrichting in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust zijn, zodat ons land de grotere extremen van het klimaat veerkrachtig kan blijven opvangen. De regie voor het Deltaprogramma is in handen van de Deltacommissaris en wordt jaarlijks opgesteld.

Onder de noemer van het Deltaprogramma is in 2014 de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie getekend waarin overheden de ambitie hebben vastgelegd om Nederland in 2050 zo goed mogelijk klimaatbestendig en waterrobuust te hebben ingericht. Om dit doel te bereiken is klimaatbestendig en waterrobuust inrichten uiterlijk in 2020 onderdeel van het beleid en handelen van deze partijen. Via het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie maar ook de Nationale Adaptatie Strategie (NAS) wordt hier uitvoering aan gegeven.

In navolging op de deltabeslissing is in 2018 het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie getekend. Met de ondertekening van het akkoord zeggen zowel de Rijksoverheid enerzijds als de provincies, waterschappen en gemeenten anderzijds toe de komende jaren elk 300 miljoen euro vrij te maken voor klimaatadaptatie. Deze inzet is deels intentioneel. In de komende jaren worden de (regionale) klimaatopgaven en -maatregelen nader geconcretiseerd en worden aanvullende afspraken gemaakt met de medeoverheden en de meest betrokken maatschappelijke partijen.

Klimaatakkoord Parijs en de Nationale adaptatie strategie (NAS)

In het klimaatakkoord van Parijs hebben de deelnemers vastgesteld dat, naast het zoveel mogelijk beperken van klimaatverandering, aanpassing aan klimaatverandering noodzakelijk is. Het ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft de handschoen opgepakt door in 2016 samen met andere ministeries, provincies, gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties de Nationale Adaptatie Strategie (NAS) te ontwikkelen. De NAS laat zien wat Nederland doet aan klimaatadaptatie – zowel in nationaal, Europees als internationaal verband. De NAS omvat het hele klimaatadaptatiebeleid. De regie is in handen van de minister van I&W. De NAS gaat uit van 6 speerpunten waarbij ook aangestuurd wordt op het opstellen van provinciale en regionale adaptatie strategieën en visies.

Interbestuurlijk Programma (IBP)

In het Interbestuurlijk programma (IBP) werken provincies, samen met Rijk, gemeenten en waterschappen aan tien maatschappelijke opgaven en een aantal overkoepelende thema's. In de opgave 'samen aan de slag voor klimaat' gaat het om klimaatadaptatie, mitigatie en circulaire economie. Ook is aandacht voor cross-overs met klimaatadaptatie bij de opgaven 'regionale economie als versneller', 'naar een vitaal platteland' en bij de 'overkoepelende thema's'.